

ارزیابی فاکتورهای تاثیرگذار در روند فعالیت کودکان کار در شهرستان ساری

شقایق صمدی: دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی بررسی مسائل اجتماعی، گروه جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران.
علی رحمانی فیروزجاه: دانشیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران، (* نویسنده مسئول) arf1348@gmail.com
علی اصغر عباسی اسفجیر: دانشیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران.

چکیده

کلیدواژه‌ها

کودکان کار،
آسیب‌شناسی،
خشونت،
بزه

زمینه و هدف: مسائل و آسیب‌های اجتماعی ناشی از تحولات سریع جوامع انسانی از موضوع‌های مهمی هستند که همواره ذهن جامعه‌شناسان و اندیشمندان را به خود مشغول داشته‌اند. هدف این پژوهش بررسی عوامل موثر بر گسترش کودکان کار در شهرستان ساری بود.

روش کار: این پژوهش با استفاده از روش پیمایش و با ابزار پرسشنامه صورت گرفته است. این پژوهش از نوع کاربردی و از شاخه توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه کودکان کار شهرستان ساری است و نمونه آماری بر اساس فرمول کوکران، ۲۰۰ نفر انتخاب شد. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای و نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شده است.

یافته‌ها: برای تحلیل داده‌های پژوهش، از آزمون‌های ضریب همبستگی با نرم‌افزار spss24 استفاده شد. پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ، محاسبه و مناسب ارزیابی شد که بر اساس آن ضریب متغیرهای پژوهش و ابعاد آن بیش از ۰/۷ بود. در این پژوهش با به‌کارگیری آمار استنباطی رابطه متغیرهای ضعف انسجام اجتماعی، نابرابری طبقاتی و نابرابری دسترسی به خدمات عمومی و ضعف برنامه‌های حمایتی و گسیختگی هنجارهای اجتماعی و کودکان کار سنجیده شد که رابطه همه متغیرها مورد تایید قرار گرفت.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که این متغیرهای ضعف انسجام اجتماعی، نابرابری طبقاتی و نابرابری دسترسی به خدمات عمومی و ضعف برنامه‌های حمایتی و گسیختگی هنجارهای اجتماعی با کودکان کار رابطه معنی‌داری دارند.

تعارض منافع: گزارش نشده است.

منبع حمایت‌کننده: حامی مالی ندارد.

شیوه استناد به این مقاله:

Samadi S, Rahmani Firouzjah A, Abbasi Esfajir A. Evaluation of Influential Factors in the Activity Process of Working Children in Sari City. Razi J Med Sci. 2023;30(6): 206-214.

*انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با [CC BY-NC-SA 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/) صورت گرفته است.

Original Article

Evaluation of Influential Factors in the Activity Process of Working Children in Sari City

Shaghayegh Samadi: PhD Student in Sociology, Department of Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran.

Ali Rahmani Firouzjah: Associate Professor, Department of Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran (* Corresponding author) arf1348@gmail.com

Aliasghar Abbasi Esfajir: Associate Professor, Department of Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran.

Abstract

Background & Aims: Social issues and harms caused by rapid changes in human societies are essential issues that have always occupied the minds of sociologists and thinkers. Children and teenagers are one of the most vulnerable groups in today's society. Working children are all people who are under 18 years of age and are directly or indirectly involved in earning money. The theory of social pathology is more reliable than the theory of social disorganization to explain the problem of children. According to this statement, it can be said that the working children of the poor marginalized classes have not been able to adapt in the face of social changes in Iran. It seems that the increase in working children is due to the adaptation of deprived families from the process of power, wealth, and dignity in an unbalanced society. The mutual influence approach is valuable for understanding specific images about children. In general, the importance of working and street children in the city due to the lack of social abilities and skills to correctly and dynamically face the social environment and their dependence on adults to meet their needs and go through the stages of their growth and development is more than other groups. It should be noted that this social phenomenon is understood as a part of the general structure of society. Today, child labor is more prevalent in developing countries of the world. Millions of children are working at a young age to support themselves and their families. Children work in different forms in factories, mines, farms, and different service sectors. Their work is part-time, full-time, seasonal, or permanent. Child laborers receive their wages in various forms of money, some of them do not receive money for their work, and in return for their work, they receive little housing and food. Institutions such as family, education and religious institutions, government, and mass media under social changes cannot fulfill their obligations towards socialization and normalization of children and adolescents. The purpose of this research was to investigate the factors affecting the expansion of child labor in Sari City.

Methods: This survey study was approved by the code of ethics IR.IAU.BABOL.REC.1399.142 in the Code of Ethics Commission of the Islamic Azad University of Babol branch. This research is of applied type and descriptive-correlation branch. The statistical population of the research includes all the working children of Sari City and the statistical sample was selected based on Cochran's formula, 200 people. In this research, multi-stage cluster sampling and simple random sampling were used.

Results: To analyze the research data, correlation coefficient tests were used with spss24 software. The reliability of the questionnaire was calculated and evaluated using Cronbach's alpha method, based on which the coefficient of the research variables and its dimensions was more than 0.7. In this research, by using inferential statistics, the relationship between the variables of weak social cohesion, class inequality, inequality of access to public services, weakness of support programs, and breaking of social norms and working children were measured, and the relationship of all variables was confirmed.

Conclusion: According to the theoretical issues and theories of the current research and the results obtained from the current research and the previous research that has been done in this

Keywords

Working Children,
Pathology,
Violence,
Delinquency

Received: 20/04/2023

Published: 26/07/2023

field, it can be said that various micro and macro factors are involved in the formation of the phenomenon of working children, including At the macro level, they can be pointed to economic and class inequality, lack of support from organizations and institutions, and marginalization, and at the micro level, they can be the family's cultural poverty, family breakdown (parents' addiction, parents' divorce, parents' death, (they are going to prison) and being physically abused by their parents, which brings with it social harms, including children turning to deviant jobs, delinquency and engaging in risky behaviors. Child labor has an internal contradiction that goes back to the two concepts of play and belonging to the world of adults and play to the world of children. This definition refers to the excessive exploitation of children by rich people in the early period of industrialization. In the past, children participated in food production and services. The results showed that these variables of weak social cohesion, class inequality inequality of access to public services weak support programs, and breaking social norms have a significant relationship with working children.

Conflicts of interest: None

Funding: None

Cite this article as:

Samadi S, Rahmani Firouzjah A, Abbasi Esfajir A. Evaluation of Influential Factors in the Activity Process of Working Children in Sari City. Razi J Med Sci. 2023;30(6): 206-214.

*This work is published under CC BY-NC-SA 3.0 licence.

مقدمه

پدیده کودکان خیابانی مشکلی اجتماعی است که از دیرباز در کشورهای مختلف وجود داشته و در دهه‌های اخیر به علل گوناگون افزایش یافته است. این پدیده یکی از معضلات گریبانگیر اکثر شهرهای بزرگ در جهان معاصر، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، از جمله ایران است و به‌عنوان یکی از آسیب‌های اجتماعی، نه تنها بخش درخور توجهی از کودکان و نوجوانان را که سرمایه‌های آینده جامعه هستند، در انواع معرض آسیب‌ها قرار داده است، بلکه خانواده و جامعه را نیز با زیان‌های فراوان روبرو ساخته است (۱). گرچه مسئله کودکان خیابانی، موضوعی است که اخیراً در بحث‌های سیاستگذاری و آکادمیک مطرح شده است، اما محققان و سازمان‌هایی که روی این موضوع کار می‌کنند، در باره مفهوم دقیق کودکان کار دیدگاه متفاوتی دارند (۲). در گروه بندی، کودکان کار در چهار دسته گروه بندی می‌شوند که هر دسته خصوصیات روانشناختی خاص خود را دارند: طبقه اول، شامل کودکان نیازمندی می‌باشد که در طول روز در خیابان کار می‌کنند و شب به خانه می‌روند. این دسته به‌یقین به مدرسه می‌روند، به اعمال مجرمانه و بزهکاری کمتر تمایل دارند. دسته دوم، کارگران خیابانی مستقل هستند که مشکلات خانوادگی دارند. در جشن‌های فامیلی کمتر شرکت و بزهکاری در آنها رواج یافته است. دسته سوم، کودکان خانواده‌های خیابانی هستند که به همراه والدشان در خیابان زندگی می‌کنند. ضعف مالی و نداشتن مسکن دلیل زندگی آنها در خیابان است. دسته چهارم، کودکانی هستند که از خانواده گسیخته و از طرد شده‌اند. مکان اصلی این گروه به صورت روزانه در خیابان است و می‌توان گفت کودکان خیابانی واقعی، این طبقه هستند که حدود ۱۵ درصد از نمونه تحت مطالعه وی را تشکیل می‌دادند (۳). برخی از تعاریف دیگر، کودکان خیابانی را بر اساس مراحل زندگی‌شان در خیابان دسته‌بندی کردند. محققان فرآیند حرکت از خانه به خیابان را به صورت مراحل تعریف می‌کنند که زمان دوری کودکان از خانه به صورت تدریجی، افزایش می‌یابد تا زمانی که کودک به طور کامل به زندگی و فرهنگ خیابانی روی آورد (۴). با وجود تفاوت در تعاریف، کودکان به ندرت زندگی خیابانی را قبل از سن

پنج سالگی شروع می‌کنند. یکی از علل این امر آن است که کودکان تا قبل از رسیدن به این سن، از نظر مردم اطفالی معصوم و بی‌گناه شمرده می‌شوند که در شرایط خاص و سختی زندگی می‌کنند و به همین خاطر مردم به آنها پول و صدقه می‌دهند (۵). علاوه بر این، در بسیاری از مناطق جهان، به خاطر وضع قوانین مختلف در این رابطه، امکان اشتغال برای آنها وجود ندارد، ولی به تدریج که بزرگ‌تر می‌شوند، از یک سو فیزیک جسمی آنها و از سوی دیگر، نگاه ترحم‌آمیز مردم نسبت به آنها تغییر می‌کند و گرفتن پول از عامه مردم دشوارتر می‌شود (۶). پدیده کودکان خیابانی یا بچه‌های خیابان که از آن به عنوان تراژدی شهر یاد می‌شود، مشکلی است که شهرهای بزرگ با آن دست و پنجه نرم می‌کنند راهبردها و عوامل گسترش این پدیده و راه‌های مقابله با آن در جوامع مختلف متفاوت است. کشور ایران پیامدهای اجتماعی توسعه این پدیده محافظت نشده است (۷).

مطالعات مقدماتی و آمارها درخصوص این پیامد اجتماعی، از روند رو به گسترش در ایران حکایت می‌کنند. از عوامل ایجاد تحولات سریع و عقب‌ماندگی ساختارهای دیگر توسعه نامتعادل فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی در جذب و انطباق با معیارهای توسعه، جامعه‌ای شده است. پیامدهای آن در شهرهای کوچک و بزرگ قابل رویت است. می‌توان گفت، سیر این پیامد موجب تجمع ثروت ملی در مراکز استانی شده که به دنبال آن، مهاجرین به مراکز شهرها عظیمت کرده‌اند (۸). فعالان حقوق کودک وجود قریب به دو میلیون کودک کار در ایران را تخمین زدند. حضور چشمگیر این کودکان در سراسر شهرها با شرایط نامناسب موید این تخمین است. کودکان کار عمدتاً در شرایط نامناسب از نظر ایمنی و بهداشت قرار دارند و در معرض انواع آسیب‌های اجتماعی از جمله قتل و تجاوز و انواع بزهکاری هستند. کار، انتخاب آگاهانه کودکان نیست. کار کودکان، تحمیلی، اجتماعی از سوی ساختارهای سیاسی، ایدئولوژیک و به ویژه اقتصادی جامعه بوده و این گونه است که اهمیت پژوهش جامعه‌شناسان هویدا می‌شود (۹). برآورد دقیق از تعداد کودکان خیابانی دشوار است و تفاوتی در چگونگی تعریف و طبقه‌بندی از کودکانی

صورت نیمه وقت، تمام وقت، فصلی یا دائمی است. کودکان کار دستمزد خود را به اشکال مختلف پولی دریافت می کنند، تعدادی از آنها در مقابل کار خود پولی دریافت نمی کنند و در ازای کار خود مسکن و خوراک ناچیزی دریافت می کنند (۸). کار کودکان جنبه های منفی اقتصادی و اجتماعی قابل توجهی در بر دارد. که این کار مانع افزایش جدی مهارت ها، آموزش و دانش می شود. درآمد بیمه های اجتماعی کاهش پیدا می کند. صدمه های جانی و مالی بالا می رود و انواع آسیب های اجتماعی شامل جنسی، اعتیاد، خرده فروشی مواد مخدر و بزه کاری را به دنبال دارد. امروزه پدیده کودکان کار به وضعیتی هشداردهنده رسیده است که توجه مسئولان امر را می طلبد. آمارهای موجود در مورد کودکان کار در ایران متفاوت است و تعداد آن حتی تا دو میلیون نفر تخمین زده می شود (۳). با توجه به اینکه پدیده کودکان خیابانی یکی از آسیب های اجتماعی است، که این معضل در شهرهای بزرگ کشور ما رو به گسترش است، توجه علمی و برنامه ریزی مناسب پیرامون آن ضرورت دارد. در این میان کودکان کارگر خیابانی که زیر فشارها و در سایه سختی های زندگی به کار در خیابان ها رو آوردند و فرآیند طبیعی رشد جسمی، ذهنی، عاطفی و اجتماعی شان و همچنین، تکامل شخصیت و جریان اجتماعی شدن قانونمند آنان به خطر افتاده است، نیازمند توجه ویژه اند. بنابراین لازم است که تحقیقات علمی متعددی در این زمینه را برای شناسایی و کنترل عوامل موثر بر شکل گیری آن در جامعه صورت گیرد. از این رو هدف این مطالعه، ارزیابی فاکتورهای تاثیر گذار در روند فعالیت کودکان کار در شهرستان ساری بود.

روش کار

در این مطالعه پیمایشی، داده ها با استفاده از پرسشنامه، گردآوری شد. این پرسشنامه دارای ۴۴ گویه است که عوامل موثر بر گسترش کودکان کار را در شهرستان ساری در سال ۱۳۹۹، مورد سنجش قرار می دهد. هر گویه در قالب مقیاس پنج درجه ای لیکرت از یک (خیلی کم) تا پنج (خیلی زیاد) درجه بندی می شود. جامعه آماری پژوهش را کودکان کار شهر

که در خیابان به سر می برند و تمایل به بزرگنمایی در تعداد کودکان خیابانی به منظور جلب حمایت های سازمانی، به آمارهای بسیار متفاوتی منجر شده است. پژوهش های بسیاری در کشورهای جهان، وضعیت کودکان خیابانی، مشاغل آنها، عوامل منجر به خیابانی شدن کودکان و پیامدهای خیابانی شدن بر کودکان را بررسی کردند. در ایران نیز مسئله کار کودکان از دهه ۷۰ در شهرهای بزرگ کشور رواج یافته و مورد توجه مسئولان و پژوهشگران قرار گرفته است. پژوهش های پیشین در مورد کودکان خیابانی ایران، هم جنبه های سبب شناختی مسئله کودکان خیابانی و هم پیامدهای آن را بررسی کردند و نشان می دهند که مجموعه ای از عوامل اجتماعی- اقتصادی چون مهاجرت های خارجی و داخلی، فقر و مشکلات مربوط به خانواده، از جمله بدرفتاری با کودکان، آنها را به خیابان می کشاند (۴). در ایران تحولات اجتماعی اقتصادی در سه دهه اخیر با افزایش و ظهور مشکلات اجتماعی از جمله کار و زندگی کودکان خیابان همراه بوده است. به دلیل این مسائل تعداد ورود کودکان به عرصه کار و حضور در خیابان برای امرار معاش روندی صعودی داشته است. این موضوع آسیب های جدی را متوجه آنان کرده است. سوء استفاده های متعدد اعم از جنسی، اقتصادی و استثمار کودکان کار خیابانی، بیگاری، فقر، گرسنگی، اعتیاد به مواد مخدر یا به هر نوعی دست داشتن در توزیع مواد مخدر و دیگر کارهای خلاف، قاچاق این کودکان و گاهی فروش اعضای بدن آنها، پورنوگرافی و استفاده از این کودکان در تصاویر و صور قبیحه و به ویژه اگر این کودکان، از قشر دختران فراری باشند، تجاوز جنسی نسبت به آنها از زمره جرایم و سوء استفاده است که نسبت به این کودکان اعمال می شود. باید توجه داشت که این پدیده اجتماعی دیگر به عنوان جزئی از پیکرهای کلی جامعه است که معنا می یابد. امروز کودکان کار بیشتر در کشورهای در حال توسعه جهان رواج دارد. میلیون ها کودک در سنین پایین با هدف امرار معاش خود و خانواده خود به کار مشغول هستند. کار کودکان به اشکال مختلف در کارخانه ها، معادن، مزارع و بخش های مختلف خدماتی انجام می گیرد. کار آنها به

۱۱۰ نفر معادل ۵۵/۰ درصد بی سواد هستند و ۷۰ نفر معادل ۳۵/۰ درصد دارای تحصیلات ابتدایی و تنها ۲۰ نفر از آنها معادل ۱۰/۰ درصد در حال تحصیل هستند. با توجه به نتایج جدول ۲ و آزمون‌های نرمالیتی، برای هر دو آزمون شاپیروویلیک و کولموگروف-اسمیرنوف سطح معناداری ۰/۰۶ است و از سطح معناداری استاندارد (۰/۰۵) بیشتر است و این بدان معناست که توزیع داده‌ها نرمال است، همچنین ضریب نرمال بودن بالاتر از یک می باشد. بنابراین می توان از آزمون‌های پارامتریک برای سنجش رابطه متغیرها استفاده نمود.

با توجه به نتایج آزمون همبستگی پیرسون در جدول شماره ۳ در فاصله اطمینان ۹۹٪ سطح معناداری برای ضعف انسجام اجتماعی، نابرابری طبقاتی و نابرابری دسترسی به خدمات عمومی و ضعف برنامه‌های حمایتی و گسیختگی هنجارهای اجتماعی با کودکان کار برابر با ۰/۰۰ می باشد که از سطح معناداری استاندارد (۰/۰۵) کمتر است. بنابراین بین ضعف انسجام اجتماعی، نابرابری طبقاتی و نابرابری دسترسی به خدمات عمومی و ضعف برنامه‌های حمایتی و گسیختگی هنجارهای اجتماعی با افزایش کودکان کار در شهرستان ساری رابطه معناداری وجود دارد. با توجه به مقدار ضریب

ساری تشکیل می‌دهد که بر اساس فرمول کوکران تعداد ۲۰۰ نفر به عنوان نمونه، انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای و نمونه‌گیری تصادفی است. روایی سازه که مهم‌ترین بخش بررسی روایی است در این پژوهش از طریق آلفای کرونباخ در نرم‌افزار Spss24 و AMOS25 استفاده شد که بر اساس آن ضریب متغیرهای پژوهش و ابعاد آن بیش از ۰/۷ بود.

یافته‌ها

با توجه به جدول شماره ۱، از مجموع ۲۰۰ نفر نمونه مورد سنجش قرار گرفته در این پژوهش، ۱۱۰ نفر معادل ۵۱/۸ درصد دختر و تعداد ۹۰ نفر معادل ۴۸/۲ درصد از کودکان کار پسر هستند. این کودکان به تعداد ۱۶۹ نفر معادل ۸۴/۵ درصد در رسته کاری دستفروشی و تعداد ۲۰ نفر معادل ۱۰ درصد در مشاغل انحرافی همچون جمع‌آوری زباله و... و تعداد ۱۱ نفر معادل ۵/۵ درصد مشغول واکس‌زنی در خیابان هستند. همچنین ۱۱۱ نفر معادل ۵۵/۵ درصد از کودکان کار در خیابان اعلام کرده‌اند که توسط والدین‌شان مورد آزار و اذیت کلامی و جسمی قرار گرفته‌اند. از بین این کودکان،

جدول ۱- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب ویژگی‌های فردی پاسخگویان

متغیر	مقولات	فراوانی	درصد
جنس	دختر	۱۱۰	۵۱/۸
	پسر	۹۰	۴۸/۲
نوع کار	دستفروشی	۱۶۹	۸۴/۵
	مشاغل انحرافی	۲۰	۱۰/۰
	واکس‌زنی	۱۱	۵/۵
آزار جسمی توسط والدین	بلی	۱۱۱	۵۵/۵
	خیر	۸۹	۴۴/۵
تحصیلات	بیسواد	۱۱۰	۵۵/۰
	ابتدایی	۷۰	۳۵/۰
	در حال تحصیل	۲۰	۱۰/۰

جدول ۲- آزمون نرمالیتی متغیر کودکان کار

متغیر	کولموگروف-اسمیرنوف		شاپیرو ویلیک	
	ضریب	درجه آزادی	ضریب	درجه آزادی
کودکان کار	۱/۶۲	۱۹۹	۱/۸۴	۱۹۹
	۰/۷۰		۰/۷۲	

همبستگی مناسب و قابل دفاعی را بین متغیرهای پنهان نشان داده است. نتایج مطالعه حاضر با نتایج مطالعات کیم (Kim) و همکاران (۲۰۱۴) (۱۰) و چن (Chen) و همکاران (۲۰۱۸) (۱۱) همسو می‌باشد. با توجه به نتایج به دست آمده از تحقیق حاضر و تحقیقات پیشینی که در این زمینه انجام گرفته است، می‌توان گفت عوامل خرد و کلان مختلفی در شکل‌گیری پدیده کودکان کار دخیل هستند که از جمله آنها می‌توان در سطح کلان به نابرابری اقتصادی و طبقاتی و عدم حمایت سازمان‌ها و نهادها و حاشیه‌نشینی اشاره کرد و در سطح خرد می‌توان به فقر فرهنگی خانواده، فروپاشی خانواده (اعتیاد والدین، طلاق والدین، فوت والدین، زندان رفتن آنها) و مورد آزار جسمی قرار گرفتن از طرف والدین اشاره کرد که به همراه خود آسیب‌های اجتماعی، از جمله روی آوردن کودکان به مشاغل انحرافی، بزهکاری و دست زدن به رفتارهای پرخطر را اشاره کرد (۱۲). کودک کار دارای تناقضی درونی است که به دو مفهوم بازی و تعلق کار به دنیای بزرگسالان و بازی به دنیای کودکان برمی‌گردد (۱۳). این تعریف به بهره‌برداری بیش از حد افراد تروتمند از کودکان در دوره اولیه صنعتی شدن اشاره می‌کند. در گذشته، کودکان در کارهای تولید غذا و خدماتی مشارکت می‌کردند (۹). بعد از انقلاب صنعتی کار کودکان با دوران قبل از آن متفاوت بود (۱۴). کودکان کار قشری از کودکانی هستند که به کار بیرون از خانه مشغول هستند. این نوع فعالیت طیف وسیعی از جمله انواع کار واقعی و کاذب، کارگری‌های غیرحرفه‌ای، گدایی، واکس زدن، فروش کالاها، کم‌ارزش و... را شامل می‌شود (۱۵). در بروز و شیوع پدیده کودکان کار، اجتماع بیشترین تاثیر را دارد. عدم سازگاری خانواده با روش‌های زندگی شهری از یک سو و زندگی در محله‌های فقیر و نبود روش‌های تربیتی سالم، نداشتن سرپرست خانواده از عواملی هستند که قانون‌پذیری و اجتماعی شدن را در کودک کار به مرور کم و کمتر می‌کند (۱۶).

یافته‌های ما نشان داد که که پدیده کودکان کار در سطوح کلان، میانه و خرد قابل بررسی است. در هر یک

همبستگی که در جدول ۳، نشان داده شده است، شدت این رابطه متوسط و جهت رابطه از نوع مستقیم و در بعضی فرضیات معکوس است. به عبارتی با افزایش ضعف انسجام اجتماعی، نابرابری طبقاتی و نابرابری دسترسی به خدمات عمومی و ضعف برنامه‌های حمایتی و گسیختگی هنجارهای اجتماعی، کودکان کار نیز افزایش می‌یابند و بالعکس.

جدول ۴ نشان می‌دهد رابطه معنی‌داری بین طلاق والدین و افزایش کودکان کار، بین اعتیاد والدین و افزایش کودکان کار، بین وضعیت اشتغال پدر و افزایش کودکان کار، بین زندان رفتن والدین و افزایش کودکان کار وجود دارد و بین وضعیت اشتغال مادر و افزایش کودکان کار، بین درآمد خانواده و افزایش کودکان کار، بین تحصیلات مادر و افزایش کودکان کار، بین تحصیلات پدر و افزایش کودکان کار رابطه وجود ندارد. در جدول شماره ۵ مقدار ضریب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و AVE (متوسط واریانس استخراج شده که باید بزرگتر از ۰/۵ باشد) آورده شده است که نشان دهنده مناسب بودن پایایی متغیرهای تحقیق در کل می‌باشد.

نتایج آزمون روابط در مدل کلی تحقیق در جدول ۶ آورده شده است. با توجه به خروجی نرم افزار آموس و سطوح معناداری برای تحلیل عاملی تأییدی کلی در جدول ۶، تمامی عامل‌ها از بار عاملی مناسبی برخوردار بودند و رابطه آنها با متغیر مکنون در ظاهر تأیید شده است.

بحث

هدف از پژوهش حاضر بررسی عوامل موثر بر افزایش کودکان کار در شهرستان ساری بود. در این چارچوب، تلاش شد تا با انتخاب نمونه آماری مناسب، امکان اعتباریابی دقیق مقیاس فراهم شود. مقیاس حاضر بر مبنای یافته‌های تجربی و رویکردهای نظری موجود در زمینه کودکان کار ساخته شد. اعتبار محتوایی و صوری مقیاس توسط متخصصان جامعه‌شناسی مورد تأیید قرار گرفت. همچنین یافته‌های پژوهش در زمینه بررسی روایی سازه مقیاس، با استفاده از آلفای کرونباخ،

جدول ۳- سنجش فرضیات عوامل موثر بر گسترش کودکان کار در شهر ساری

رابطه معنادار	سطح معناداری	ضریب همبستگی	فرضیات
است	۰/۰۰*	۰/۳۳	به نظر می‌رسد بین ضعف انسجام اجتماعی و افزایش کودکان کار رابطه معناداری وجود دارد.
است	۰/۰۰*	۰/۴۲	به نظر می‌رسد بین نابرابری طبقاتی و افزایش کودکان کار رابطه معناداری وجود دارد.
است	۰/۰۰*	-۰/۵۵	به نظر می‌رسد بین نابرابری دسترسی به خدمات عمومی و افزایش کودکان کار رابطه معناداری وجود دارد.
است	۰/۰۰*	-۰/۵۳	به نظر می‌رسد بین ضعف برنامه های حمایتی و افزایش کودکان کار رابطه معناداری وجود دارد.
است	۰/۰۰*	۰/۶۴	به نظر می‌رسد بین گسیختگی هنجارهای اجتماعی و افزایش کودکان کار رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۴- بررسی رابطه بین وضعیت اجتماعی- اقتصادی خانواده با افزایش کار کودکان

متغیرهای زمینه‌ای	Chi-Square	سطح معنی داری
طلاق والدین	۹/۲۷۶	۰/۰۰۰
اعتیاد والدین	۶/۳۴۸	۰/۰۰۰
وضعیت اشتغال پدر	۵/۵۴۵	۰/۰۰۰
وضعیت اشتغال مادر	۰/۹۱۴	۰/۴۵۲
درآمد خانواده	۰/۰۶۱	۰/۱۹۸
زندان رفتن والدین	۳/۳۸۴	۰/۰۱۰
تحصیلات مادر	۰/۸۴۶	۰/۲۳۱
تحصیلات پدر	۲/۳۲۲	۰/۶۷۷

جدول ۵- مقادیر پایایی متغیرهای تحقیق

متغیرها	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)	AVE
ضعف برنامه‌های حمایت اجتماعی	۰/۷۸۹	۰/۹۴	۰/۸۳
ضعف انسجام اجتماعی	۰/۷۹۲	۰/۹۶	۰/۸۴
نابرابری طبقاتی	۰/۷۹۱	۰/۹۴	۰/۷۵
نابرابری دسترسی به خدمات عمومی	۰/۸۰۰	۰/۹۶	۰/۹۲
کودک کار	۰/۷۹۳	۰/۹۵	۰/۸۵

جدول ۶- نتایج سطح معناداری رابطه‌ها

متغیر	تاثیر	متغیر	خطای استاندارد
ضعف برنامه‌های حمایت اجتماعی	<---	کودک کار	۰/۷۸۲
ضعف انسجام اجتماعی	<---	کودک کار	۰/۴۲۹
نابرابری طبقاتی	<---	کودک کار	۰/۵۲۲
نابرابری دسترسی به خدمات عمومی	<---	کودک کار	۰/۴۸۶

مسئله نیز توجه به ابعاد سه‌گانه فوق اهمیت دارد.

از این سطوح مواردی است که در بروز و شیوع پدیده کودکان کار نقش می‌آفرینند. سطح کلان بر روابط اجتماعی مثل ساختار اقتصادی و فرهنگی، سطح خرد بر ارتباطات موجود بین ساختارهای اجتماعی و تاثیر آنها بر هم و سطح خرد بر روابط متقابل افراد با هم در خیابان اشاره دارد. پژوهشگران اجتماعی در بررسی‌های خود، باید جنبه‌های مختلف را در نظر گرفته و مطالعه کنند. لازم به ذکر است که در طراحی راهکارهای حل

References

- Mihaila I, Hartley SL, Handen BL, Bulova PD, Tumuluru RV, Devenny DA, et al. Leisure Activity and Caregiver Involvement in Middle-Aged and Older Adults With Down Syndrome. *Intellect Dev Disabil.* 2017;55(2):97-109.
- Mihaila I, Handen BL, Christian BT, Hartley SL. Leisure activity in middle-aged adults with Down syndrome: Initiators, social partners, settings and

16. Konstantinidis K, Apostolakis I, Karaiskos P. A narrative review of e-learning in professional education of healthcare professionals in medical imaging and radiation therapy. *Radiography (Lond)*. 2022;28(2):565-570.
- barriers. *J Appl Res Intellect Disabil*. 2020;33(5):865-875.
3. Oates A, Bebbington A, Bourke J, Girdler S, Leonard H. Leisure participation for school-aged children with Down syndrome. *Disabil Rehabil*. 2011;33(19-20):1880-9.
4. Cho D, Post J, Kim SK. Comparison of passive and active leisure activities and life satisfaction with aging. *Geriatr Gerontol Int*. 2018;18(3):380-386.
5. Browder DM, Cooper KJ. Inclusion of older adults with mental retardation in leisure opportunities. *Ment Retard*. 1994;32(2):91-9.
6. Reine G, Lancon C, Simeoni MC, Duplan S, Auquier P. La charge des aidants naturels de patients schizophrènes: revue critique des instruments d'évaluation [Caregiver burden in relatives of persons with schizophrenia: an overview of measure instruments]. *Encephale*. 2003;29(2):137-47.
7. Holahan CK, Holahan CJ, Chen YT, Li X. Leisure-time physical activity and affective experience in middle-aged and older women. *J Women Aging*. 2020;32(6):672-683.
8. Holahan CK, Holahan CJ, Li X, Chen YT. Association of health-related behaviors, attitudes, and appraisals to leisure-time physical activity in middle-aged and older women. *Women Health*. 2017;57(2):121-136.
9. Choi J, Wilbur J, Kim MJ. Patterns of leisure time and non-leisure time physical activity of Korean immigrant women. *Health Care Women Int*. 2011;32(2):140-53.
10. Kim J, Yamada N, Heo J, Han A. Health benefits of serious involvement in leisure activities among older Korean adults. *Int J Qual Stud Health Well-being*. 2014;9:24616.
11. Chen YT, Holahan CK, Holahan CJ, Li X. Leisure-Time Physical Activity, Subjective Age, and Self-Rated Memory in Middle-Aged and Older Adults. *Int J Aging Hum Dev*. 2018;87(4):377-391.
12. Hicks SA, Siedlecki KL. Leisure Activity Engagement and Positive Affect Partially Mediate the Relationship Between Positive Views on Aging and Physical Health. *J Gerontol B Psychol Sci Soc Sci*. 2017;72(2):259-267.
13. Prizer LP, Gay JL, Gerst-Emerson K, Froehlich-Grobe K. The Role of Age in Moderating the Association Between Disability and Light-Intensity Physical Activity. *Am J Health Promot*. 2016;30(3):e101-9.
14. Isaacs AN, Nisly S, Walton A. Student-generated e-learning for clinical education. *Clin Teach*. 2017;14(2):129-133.
15. Salter SM, Karia A, Sanfilippo FM, Clifford RM. Effectiveness of E-learning in pharmacy education. *Am J Pharm Educ*. 2014;78(4):83.